

Helyzetértékelés a mai magyar mezőgazdaságról (2014. szeptember 01.)

Beszélgetést kezdeményeztem Dr. Rózsás Attilával, a Budapesti Agrárkamara volt elnökével, aki 12 éven keresztül töltötte be ezt a tisztséget.

Az elmúlt 12 évben többször megkérdeztük az éppen aktuális ügyekről. Azt nem mondhatom, hogy álláspontja mindig egyezett az un. hivatalos tervekkel, és döntésekkel, de azt el kell ismerni, hogy a véleménye, és a javaslatai utólag Dr. Rózsás Attilát igazolták. pld. egy ilyen eset volt az SPS-re történő átállás is.

Minden beszélgetés során kihangsúlyozta, hogy őt agrárkamarai elnöknek mindig választották, és nem szimpátia alapján kinevezett tisztségviselő volt.

Azon kevesek közé tartozik, aki volt termelésszervező, válságkezelő, és ma is a mezőgazdálkodás gyakorlati irányításával, és szervezésével foglalkozó szakembernek ismerik.

Az elmúlt 2 évben a nyilvánosság előtt ritkán vállalt szereplést, most viszont a magyar mezőgazdaságban tervezett változtatásokkal kapcsolatban kérdéseket tettem fel neki, amelyekre nem általános, de korrekt válaszokat kaptam.

Mint mezőgazdasági vállalkozás tulajdonosától kérdezem, milyen volt az idei nyár, és a betakarítás?

A kérdésre az egy mondatos válaszom az, hogy: a 2014 évi nyár, és a betakarítás, sokáig emlékezetes marad.

A gépek a betakarításra szükséges idő több mint felét a telephelyen töltötték.

Július hónapban bőségesen volt csapadék, ami akadályozta a betakarítás tervezett menetét, viszont szerencsénk is volt, mert a vidékünket elkerülték a zivatarok, a jégeső és a felhőszakadások.

A betakarított búza minősége jóval gyengébb lett, mint amit vártunk. Sajnos a régi tapasztalatok a gyakorlatban ismétlődtek, azaz minden kiadós eső után egy sütőipari értékkel romlott a búzáink minősége.

A májusban, júniusban elhangzott vélemények jobb képet festettek a várható hozamról, és a minőségről is.

Több véleményt, jóslatot hallottam, és olvastam a 2014. évi kilátásainkról.

Az elmúlt évtizedek előrejelzéssel, és jóslással kapcsolatos rossz, hibás statisztikája ezekkel a véleményekkel gyarapodott.

Erről régóta az a véleményem, hogy **szakember** májusban, és júniusban még nem beszél a várható termésről, és a minőségről, konkrét számokról, és minőségi mutatókról.

Ugyanez történt 2013-ban is, amikor a várható aszálykárt - csak a kukoricatermesztésben- 200 milliárd Ft veszteségben állapították meg. Az a jóslat sem jött be.

A betakarítás végére a nyilatkozók már el is felejtették, hogy mit mondtak, és következmények nélkül megúszták. Valószínű a következő évben, kezdődik minden előről, ez nálunk hagyomány, sőt hungarikum.

Örök emlék számomra, egy termelői, és irányítói tapasztalattal is rendelkező volt mezőgazdasági miniszter jóslata, - akinek szintén nem jött be-, ugyanakkor néhány éven keresztül a tévedésével kapcsolatos megjegyzéseket el kellett viselnie.

Én semmi értelmét nem látom az ilyenfajta okoskodásnak, mert több a kára, mint a haszna. Egyes termékek esetében a jóslat, mint várakozás, befolyásolhatja az árakat, ebből adódóan a megszerezhető profitot, ezért rossz irányú hatása is lehet.

A korrekció ilyen esetekben nem, vagy csak áldozatok árán sikerül.

A legnagyobb baj az, hogy legtöbbször azok nyilatkoznak így, akik az un. képviselőink a parlamentben, a szakmai érdekképviseletekben, és a köztestületekben.

Fricz Tamás politológus közismerté vált mondata ebben az esetben is igaz: ez „Egy következmények nélküli ország”.

Manapság a mezőgazdasággal kapcsolatban legtöbbet a várható támogatásokról, és azok átalakításáról hallani. Mi a véleménye erről?

Általában a támogatás politika, gyakran vitákra, azaz egyetértésre, illetve egyet nem értésre okot adó döntés.

Ha támogatásról döntünk, akkor gyakorlatilag beavatkozunk egy természetes ökonómiai rendszerbe, azaz a folyamat végén várható eredményt módosítjuk.

Eddigi szakmai pályafutásom alatt a legnagyobb befolyásoló hatású támogatás az Európai Unióból érkező területalapú támogatás. Nagy értéke, hogy előre tervezhető, szabad felhasználású pénz.

Azt is tudjuk, hogy bevételként adóalap növelő tétel.

Ön szerint miért kell a területalapú támogatás a magyar vállalkozások számára?

A véleményemet egy általános növénytermesztési folyamaton mutatnám be.

Amikor vetőmagot, műtrágyát, növényvédőszer, gázolajat stb. vásárolunk termelésünkhöz, akkor mi egy **várható hozam érdekében befektetünk.**

A várható hozam pedig akkor lesz a legmagasabb, ha a technológiai műveleteket a termesztett növény igénye szerint végre tudjuk hajtani.

Ha a termesztett növényünk igénye szerinti beavatkozások nem szakszerűen történnek, annak minimum két oka lehet: az egyik az időjárás, a másik ok pedig a szakismeretek hiánya.

A mi szakmánkban gyakran fordul elő, hogy a tudásunk ellenére sem tudjuk a tervezett beavatkozásokat végrehajtani.

Tehát az én felfogásomban ezért kell, az Európai Unióból érkező szabad felhasználású területalapú támogatás, mert egyrészt a többi tagállammal csak így tudunk versenyezni, (minden tagállam kapja), másrészt a szélsőséges időjárás okozta kieséseket kompenzálja.

Ezzel a pénzzel elsősorban a szántóföldi növénytermesztéssel foglalkozó vállalkozások ezen a „biztonsági szelepen” keresztül az évjáratokból adódó, - sokszor kezelhetetlen negatív hatásokat- enyhíteni tudják, a növekvő termelői ár mellett.

Emellett nem mellékes a területalapú támogatások likviditásjavító hatása.

A kezelhetetlen helyzet egyforma eséllyel léphet fel az 1200 ha alatti, és az 1200 ha feletti földterületeken gazdálkodó vállalkozásokban. **Az időjárás nem tesz különbséget kis, és nagy birtokméret között.**

Ezért egyenlőre **számomra értelmezhetetlen** az 1.200 ha feletti földterületekre igényelhető területalapú támogatás más célra történő átcsoportosítása.

Véleményem szerint az átcsoportosítás eldöntésekor azt is figyelembe kell venni, hogy az átcsoportosított összeg már csak feltételek teljesítése esetén folyósítható, vagy politikai célból egyes gazdaságok célzott támogatása lehet.

Amennyiben ez így lesz, akkor az átcsoportosított összeg kiesik az adóalap növelő tételek csoportjából. Ennek negatív hatása lehet az adóbevételekre.

A kicsik, és a nagyok arányának tervezett „előállítás” történhet-e politikai szándék alapján?

A tapasztalatom az, hogy politikai alapú döntést viszonylag könnyen lehet hozni.

A fő kérdés mindig az, hogy a következményei igazolják-e a döntéshozók szándékát.

A sokat említett 80:20, azaz a kicsik, és a nagyok arányának **művi úton** történő előállítását nem tartom jó megoldásnak, mert kizárja a piaci tényezőket.

Továbbá azért nem, mert a sértett fél (nagyok) részéről várható döntések társadalmi szempontból egyes területeken kezelhetetlen következményekkel járhatnak.

Ha a védekezésnek az lesz az egyik formája, hogy az 1200 ha fölötti területeket visszaadják a tulajdonosaiknak, akkor **asszimetria** alakul ki a földhasználaton keresztül előállított produktum, és az elmúlt 20 évben végrehajtott beruházások, fejlesztések viszonyában.

Sok vállalkozás esetében a nagyobb földterületek mögé (1200 ha feletti) a **tudatosan tervezett infrastruktúra** nem lesz kihasználva, a még hitelekkel terhelt, nagyon értékes épületek **pedig kihasználatlanul maradnak.**

Egyesek szerint ezt lehet kezelni.

Ezt a helyzetet valóban lehet kezelni, de nem a már ismertetett tervekkel, és megoldásokkal.

A támogatások átszerkesztésével kapcsolatban én még hivatalos kormányzati, és minisztériumi véleményt nem hallottam. **Számomra az lenne a mérvadó.**

Viszont hallottam véleményeket társadalmi szervezetek képviselői részéről, amit nevezhetnék a magyar mezőgazdaság „**elmagoszosítása**” programjának is.

Ez a program nagyobb kárt okoz Magyarországnak, mint az eddig **létező legnagyobb erőszakos politikai alapú beavatkozás volt a mezőgazdaságban. Kérdés, hogy a döntéshozók vállalják-e a felelősséget, vagy a politika nyakába sózzák majd.**

Az „elmagoszosítás” miért okozhat kárt?

A mezőgazdaságban dolgozó vállalkozások egy „**ötlábú eszközön**” állnak.

Tapasztalatom szerint a stabilitáshoz, és a hosszú vállalkozói élethez egyszerre mind az ötre szükség van, tehát elő kell állítani.

Az öt láb a következő: tőke,
infrastruktúra,
föld,
szaktudás,
biztonság

Aki az öt alapfeltételt nem tudja teljesíteni, ott a stabilitás veszélybe kerül.

Ahol az öt feltétel adott, és ezt megbontják, akkor pedig kárt okoznak Magyarországnak.

A mezőgazdasági beruházásokat továbbra is a hosszú megtérülési idő, és a növekvő kockázat jellemzi, vagyis nő a termelés tőkeigénye, és a befektetési kockázat.

A 80:20 arány lehet célkitűzés, de a mezőgazdasági árutermelés és a foglalkoztatás fenntartása az nem íróasztal mellett puha ceruzával leírt álom, jelen esetben rémálom.

Ezt máról, hónapra nem lehet megoldani, még egy Európai Unió költségvetési ciklus (6 év) is kevés hozzá.

A célkitűzés csak akkor lesz eredményes, ha a magyar mezőgazdasági vállalkozások „**egyedfejlődésének**” több évtizedre tervezett munkájára épül, szerény, de pozitív hozadékú eredménnyel tervez, és önerőből fenntartható.

Ez véleményem szerint a „**magyar parasztpolgár**” státus kialakításának nagyon egyszerű, időigényes, de biztos receptje.

A kormány agráriummal kapcsolatos, már deklarált céljai mintha erről szólnának, de az „elmagoszosítás” programjával ezt nem lehet megoldani.

Szinte biztosra vehető, hogy egy ilyen durva beavatkozás rontja a foglalkoztatást, és visszaesik az árualap előállítás, valamint a banki hitelezési hajlam is.

Ha nem lesz árualap, akkor abból hogyan lehet exportálni, és hogyan lehet pld. a keleti nyitás politikáját megvalósítani?

Ön hogyan szervezné meg a következő 6 évben a mezőgazdaságban a foglalkoztatás, és az árualap növelését?

Az biztos, hogy nem az „**elmagoszosítás**” programjával.

Vigyázzunk, mert az „**elmagoszosításra**” már egy példa van, ez pedig a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara a mai állapotában.

A kamara a jogállását tekintve ugyan köztestület, a gyakorlatban pedig egy **hivatal**, amely a köztestületiség két jellemző (önszerveződés, öngazgatás) tulajdonságával nem rendelkezik.

Az ilyen esetekre mondják azt, hogy nonszensz, azaz egy nem mérhető, alacsony társadalmi támogatottságú un. szakmai érdekek képviselőivel foglalkozó szervezet, **elfoglalhatja** az agrárium összes szereplőjét kényszertagsággal magába tömörítő Nemzeti Agrárgazdasági Kamarát.

Ezek után pedig a területi kamarák első számú tisztségviselőivé (elnök) valaki kinevezi ennek az un. érdekképviselővel foglalkozó szervezetnek a megyei bizalmasait.

Az ilyen **hivatalokhoz** a vállalkozások kötelező tagként nem szívesen csatlakoznak.

A magyar mezőgazdasági vállalkozásokat az adottságaik alapján, ma három csoportba lehet sorolni.

A csoportok rövid jellemzését indokolt megadnom, mert különben a javaslatom nem lesz érthető.

Az első csoportba sorolhatók azok a vállalkozások, amelyek **földtulajdonnal rendelkeznek, de infrastrukturális háttérük** (tároló, szárító, műhely stb.) **nincs, vagy hiányos.**

A jelenlegi gazdálkodási terület nagysága ma nem elégséges egy 3-4 tagú család eltartására. **Várhatóan ők fogják alkotni a 80 %-ot.**

A második csoportba tartozó vállalkozások az **alapvető feltételekkel rendelkeznek**, (föld, és infrastruktúra), **valamilyen szinten.**

Ez a csoport az adottságai alapján, életképes lehet, de még erős támogatásra szorul.

Becslésem szerint ez a csoport ma a vállalkozások 15-20 %-át jelentheti.

A saját vállalkozásomat is ide sorolom.

A harmadik csoportba tartozó vállalkozások **adottságaik alapján a legjobbak.**

Rendelkeznek a szükséges infrastrukturális háttérrel, viszont nincs hozzá megfelelő nagyságú földterület, és korlátozott lesz az állami földbérleti lehetőségük is.

Ebbe a csoportba a volt termelőszövetkezetek, és állami gazdaságok jogutódai, és a megörökölt infrastruktúrára épülő Társaságok tartoznak.

Tapasztalatom szerint csak két hiányosságuk van: nevezetesen a föld, és a forgótőke. Ezek a vállalkozások a két hiányosság ellenére alkalmasak - éppen az infrastrukturális háttér miatt- az egyes csoportba sorolt – egyenlőre rossz adottságú –vállalkozások **integrálására**. Hiba lenne, ha a magyar viszonylatban páratlan infrastrukturális adottságukat még a saját termelésükkel sem tudnák kihasználni.

A tervezett program csak akkor lesz sikeres, ha a következő 5-7 évben a harmadik csoport tudását, páratlan infrastrukturális adottságait kihasználjuk, sőt ők lehetnek az egyes csoportba tartozó vállalkozások **regionális integrátorai**.

Ebben az esetben lesznek új munkahelyek, és lesz árualap is.

Véleménye szerint mi a mezőgazdaság manapság Magyarországon?

Az új kormányban a megnevezett minisztériumok tevékenységében, és nevében figyelmet felkeltő változások történtek. Tartalmában és jelentőségét illetően legtöbb változás a volt Vidékfejlesztési Minisztériumban történt.

Azt látom, hogy ezt a minisztériumot besorolták abba a szerepbe, amelyben a mezőgazdaságot az Európai Unió Közös Agrárpolitikája kezeli.

Magyarországon megvalósult Franz Fischler biztos 2003. évben Salzburgban elmondott beszédének a mezőgazdaság helyét behatároló döntése, amely így hangzott:

”A mezőgazdaság nem tudja megmenteni a vidéket, de a vidéki területek fejlesztése meg tudja menteni a mezőgazdaságot.”

A szakmánk egy összetett tudomány, hasonlít az orvostudományhoz.

Az egyszerű mezőgazdasági árutermeléshez is minimum szakmai alapismeretekre, szintetizáló, és analizáló képességre, ökonómiai érzékre, műszaki tudásra, bátorságra, és munkaszervezési képességre van szükség.

Én 1976-ban szereztem az alapidiplomámat, és a sorsnak köszönhetően dolgozhattam olyan vállalkozásokban, és olyan élethelyzetekben, amelyek Magyarországon nagynak, egyedinek, és elsőnek számítottak a maguk idejében.

Szakmai pályafutásomnak ez idáig 3 nagy korszaka volt, amelyek jellegükben, és filozófiájukban jelentősen eltértek egymástól.

Már dolgoztam a rendszerváltozás előtt, természetesen utána is, és 2004 évtől pedig az Európai Unió szakmafilozófiai keretei között alakítom vízióimat a jelenről, és a jövőről.

A szakmánkat az eltelt évtizedekben több aspektusból láttam, illetve nem csak láttam, hanem dolgoztam a mindenkor hatályos törvények keretei között.

Én igénylem, a szakmafilozófiai döntést, mert erre lehet víziókat építeni. Kb. 10 év óta nem találok olyan szakmafilozófiai állásfoglalással a szakmában, amelyre rövid, és hosszútávú víziókat lehet kreálni.

A jövő tervezés az agráriumban ma az egyik legnagyobb kockázatú és felelőségű munka. Már tudjuk, hogy az Európai Unió tagságunkból adódóan - amit egy költségvetési ciklus elején kimondunk, és leírunk-, annak érdemi módosításához a ciklus ideje alatt, nincs lehetőség, vagy hosszú ideig tart.

Tudjuk, hogy 2015 évtől egy új költségvetési időszak kezdődik, amely 6 évig fog tartani.

A 80:20 arányt erőltetők részéről még nem hallottunk víziókat, a következő időszak agrárfilozófiájára, vagy agrárfilozófiai változataira.

A feladat nem lenne nehéz, mert az Európai Unió részéről már 2010 évben elkészült az Európa 2020. fejlesztési stratégia, amelyben 3 szóra, illetve fogalomra alapítva egyértelmű az Európai Unió vidékfejlesztési politikája.

Úgy is mondhatnánk, hogy kész az új paradigma (minta, példa, érték) rendszer.

A három fogalom a következő: Intelligencia
Fenntarthatóság
Inkluzivitás

Ebben a stratégiában a három fogalom a növekedés jelzői. Tehát az Európai Unió terve világos:

Intelligens
Fenntartható,
és inkluzív növekedés támogatása.

Nagyon sok vállalkozótársammal együtt várjuk, az Európa 2020 **magyarosított változatát**. Erről a szakmai érdekképviseltek, **és a köztestület véleményét még nem ismerjük**.
Vagy talán nincs is??

Véleményem szerint az elmúlt 10 évben a mezőgazdaság nem más, mint bátrak sportja, észjáték, az időzítés művészete, és a spekuláció területe.

Érlelődik egy ötödik karakteres tulajdonsága is, amely egy szóval jellemezve, **anakronizmus**. Ezen azt értem, hogy az a jármű, amelyen most a magyar mezőgazdaság utazik, azon nagyobb a visszapillantó tükör, mint a szélvédő.

Ezt bizonyítják - akaratlanul is- a szimbólumok, amelyekkel pld. a magyar televízió különböző csatornáin találkozunk.

Egy nem szakmabeli televízió néző valószínű elgondolkodik azon a látványon, amikor egy kb. 45 éves MTZ 50 traktor a hozzá kapcsolt hasonlókorú munkagéppel készíti elő a búzavetést, egy hasonló korú ismeretlen márkájú vetőgép munkájához, amelyet 2 fő ún. **földműves ember** 50 kg-os zsákból tölt fel vetőmagnak nevezett terménnyel.

Ezzel a megállapításával lehet, hogy Önnel egyesek vitába szállnak.

Természetesen erről a megállapításomról is vitatkozhatunk.

Az én álláspontom lényege a következő:

A **földműves státus**, amelyről egy-egy törvényben a fogalomismertető fejezetben már tájékozódhattunk, számomra elfogadhatatlan szinten akar egyenlőséget tenni minden földet használó között.

Ebbe a fogalomba valaki **egyenrangúvá** szeretné tenni a vasutas, az esztergályos, az inszeminátor, a villanyszerelő, a cukrász, a mérnök, a jogász stb. végzettségű **újdonsült földtulajdonosokat**, a volt munkásöröket, párttitkárokat, a szakmát üzemmérnöki, mérnöki, szakmérnöki diplomával rendelkező szakemberekkel.
Ez elfogadhatatlan.

Tisztelem a megnevezett szakmákat, de ahogy szokták mondani, a **„suszter maradjon a kaptafánál.”**

Bizonyítani tudom, hogy nem csak olvastam, (többször), Magyarország alkotmányát, és az Új Alaptörvényt, de a magam módján értelmeztem is.
Sok-sok esetben már megkönnyítette, mert megalapozta a döntéseimet.
Azért mert Magyarország alaptörvényét már többször elolvastam, azért még nem tekintem magam alkotmányjogásznak, de még jogásznak sem.

Tehát a kb. 190.000 földtulajdonos a felsorolt szakmáknak biztos jó ismerője, de egyenlőre a világszínvonalú gazdálkodáshoz szükséges tudás, és tapasztalat hiányában, csak mellékszereplők.

Ezért nekik tudással, tapasztalattal, infrastrukturális háttérrel, és forgótökével rendelkező **védelmező integrátorra** van szükségük.

Kérdés az, hogy meddig?

Véleményem szerint a következő 6 éves időtartamú Európai Unió költségvetési ciklusban biztosan. Ennyi idő minimum kell, a nem szakmabeli ún. **„földművesek”** alapszintű felzárkóztatásához.

Az én véleményem alapja a racionalitás.

Magyarország az általam elismert, és támogatott ambiciózus külgazdasági céljait csak a világviszonylatban is elismert magyar tudás, és a fizikailag létező árualap kereskedelmével tudja megoldani.

Az árualap előállítás biztonságát kockáztató megoldások Magyarország érdekei ellen hatnak. Az eddig megismert támogatás átalakítási rendszer, az árualap előállítás biztonságát veszélyezteti, a foglalkoztatást, és az állattenyésztést pedig nem fogja javítani.

Mint a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara orosz-magyar tagozatának alelnöke, hogy ítéli meg az orosz-ukrán helyzetet?

Az már látható, hogy ez a konfliktus is valamiért robbant ki. Rövid időn belül ki fog derülni az igazságból annyi, amennyi a konfliktus megértéséhez közelebb visz.

Én úgy látom, hogy Oroszország közvetlenül az Európai Unió egyik lehetséges tagországával nem akar közvetlen határkapcsolati viszonyba kerülni. Oroszország azt szeretné, amíg az ukrán belépési szándék tagsági viszonyvá válhat, addig egy különleges státusú terület alakuljon ki Ukrajna, és Oroszország között.

Az orosz-ukrán helyzet következményeinek a megítélésében bölcsesség, mérséklet, realitás, és a gazdasági alapú diplomácia magas fordulatú üzembe helyezésére van szükség.

Én úgy látom, hogy ez Magyarországnak sikerülni fog.

Az orosz-magyar tagozat elnöksége, és tagjai minden létező szakterületen a magyar kormányt segíteni tudja, és segíteni akarja.

Köszönöm a beszélgetést!

Budapest, 2014. szeptember 01.

Dr. Szalay Attila
újságíró